

Onderzoekers werpen met de computer nieuw licht op auteurschap *Wilhelmus*

Onder embargo tot 10 mei 2016, 19u

Het *Wilhelmus* wordt ook wel het oudste volkslied ter wereld genoemd, maar we weten niet wie het schreef. Met nieuwe computertechnieken zijn onderzoekers uit Antwerpen, Amsterdam en Utrecht een mogelijke auteur op het spoor gekomen. Het is Petrus Datheen, een zestiende-eeuwse dichter waar eeuwenlang niemand meer aan dacht, met een slechte pers. Hij is in de vaderlandse geschiedenis vooral bekend geworden als een van de hoofdpersonen uit de 18-eeuwse psalmoproer, door Maarten 't Hart in 2006 beschreven. Het waren Datheens slecht berijmde psalmen die de gereformeerde kerk toen door betere wilde vervangen. Heeft deze Datheen goede kaarten om het auteurschap van de nationale hymne van Nederland te claimen?

Het anonieme *Wilhelmus*

Volgens het *Guinness Book of Records* is het ‘*Wilhelmus*’ het oudste volkslied ter wereld. Het werd geschreven aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog (ca. 1570) toen de Lage Landen in opstand kwamen tegen de repressiepolitiek van de Spaanse koning en zijn ‘IJzeren’ hertog Alva. In de daaropvolgende jaren zou Willem ‘de Zwijger’ van Oranje langzaam uitgroeien tot een iconische verzetsheld in de strijd tegen Spanje; hij wordt in de nationale hymne van Nederland bezongen.

Het *Wilhelmus* is overgeleverd in verschillende geuzenliedboeken maar het blijft in alle drukken anoniem: het verbaast daarom niet dat er in de afgelopen eeuwen druk is gespeculeerd over de identiteit van de dichter. Traditioneel wordt de tekst toegeschreven aan Marnix van Sint-Aldegonde, een Zuid-Nederlandse edelman die vanaf de jaren 1570 optreedt als de ‘spin doctor’ van het Huis van Oranje-Nassau. Maar wetenschappers zijn altijd aan die attributie blijven twijfelen. En nu komt met andere bewijsvoering, met computeranalyses verkregen, een heel andere mogelijke kandidaat uit de bus: Petrus Datheen.

Nieuwe opsporingsmiddelen met de computer

Een team van Vlaamse en Nederlandse onderzoekers is het *Wilhelmus* in de afgelopen weken met computationele technieken te lijf gegaan. Mike Kestemont (Universiteit Antwerpen) spreekt van een doorbraak in het *Wilhelmus*-onderzoek: “Het ultieme bewijs voor het auteurschap zullen we wellicht nooit vinden, maar het heeft er alles van dat we met dit nieuwe onderzoeksspoor de dichter van het *Wilhelmus* dicht op de hielen zitten.” Traditioneel keken onderzoekers ook al wel naar woordpatronen en taalgebruik dat bepaalde auteurs eigen was, maar met computationele technieken kijken we naar andere woordpatronen – namelijk naar de spreiding van woorden die iedereen onbewust gebruikt (lidwoorden, voegwoorden etc.).

De bevindingen van deze onderzoekers werden op 10 mei voorgesteld tijdens de eerste Louis Peter Grijp-lezing in Amsterdam, een jaarlijks evenement dat wordt georganiseerd ter nagedachtenis van de recent overleden onderzoeker Louis Grijp, die internationale bekendheid verwierf als onderzoeker naar Nederlandse lied- en muziekcultuur en als musicus in het gezelschap *Camerata Trajectina*.

Mike Kestemont (Universiteit Antwerpen)

Martine de Bruin (Meertens Instituut Amsterdam)
Els Stronks (Universiteit Utrecht)